

בבית המשפט העליון

רע"א 1667/14

לפני: כבוד השופט נ' הנדל

המבקש: ד"ר עמנואל ורטניק

נ ג ד

המשיבים:

1. שר הבריאות
2. כב' השופט (בדימוס) אמנון סטרשנוב
3. ועדה לפי סעיף 47 לפק' רופאי השיניים

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בתל אביב בעש"א 3056-06-13 שניתן על-ידי כב' השופט
י' שיצר

בשם המבקש: עו"ד גיל איכבום

החלטה

1. מונחת לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (עש"א 3056-06-13, כב' השופטת י' שיצר) בגדרו הורשע המבקש, רופא שיניים במקצועו, במספר עבירות משמעתיות לפי סעיף 45(1) לפקודת רופאי השיניים [נוסח חדש], התשל"ט-1979 (להלן: הפקודה) והותלה רישיונו מלעסוק ברפואת שיניים למשך חודש ימים. בכך נדחה ערעורו של המבקש על החלטת כב' השופט (בדימוס) א' סטרשנוב (להלן: משיב 2) אשר אישרה את המלצות הוועדה המיוחדת לפי סעיף 47 לפקודה (משיבה 3 – להלן: הוועדה) שמונתה על ידי שר הבריאות (להלן: משיב 1).

המבקש עבד בשנים 2004-2006 כרופא שיניים שכיר במשרה מלאה במרפאת השיניים נגה, שהייתה באותה תקופה מרפאת תאגיד בבעלות ד"ר בואנה, אף הוא רופא שיניים. ביקורת במרפאה, שנערכה באוגוסט 2005 על ידי ד"ר פיקובסקי וד"ר

גולדמן, נציגי משרד הבריאות, העלתה שהמרפאה פועלת ללא רישיון. היות וד"ר בואנה לא נכח אותה עת במרפאה, הובהר למבקש שהמרפאה פועלת בניגוד לחוק ויל לסגור אותה ער להסדרת הרישיון. למרות זאת, המרפאה המשיכה לפעול. ביקור נוספת, שנערכה בנובמבר 2005 על ידי ד"ר שרף, רופא השיניים המחוזי, העלתה ליקויים חמורים העלולים לסכן את בריאות הציבור, ועל כן הוצא צו סגירה מיידי למרפאה. ליקויים אלו כללו, בין היתר, היעדר ערכת החייאה וסטריליזציה לקויה של חלק מהכלים הכירורגיים. ביקורות שנערכו סמוך לאחר מכן גילו כי צו הסגירה הופ אף הוא. בכל אותן ביקורות ד"ר בואנה נעדר מהמרפאה. למעשה, בכל הביקורים למעט אחת היה זה המבקש אשר ליווה את נציגי משרד הבריאות, ואלו הביאו לידיעה את הממצאים בדבר הליקויים שנמצאו במרפאה ואת קיומו של צו הסגירה. הליקויים תוקנו על ידי ד"ר בואנה עד לביקורת שנערכה בתאריך 4.12.2005. במהלך חודש רצמבר יצא ד"ר בואנה מישראל ולא שב. בעקבות ביקורות אלו הוגשה בספטמבר 2006 קובלנה על ידי המשנה למנכ"ל משרד הבריאות נגד המבקש.

2. השופט (בדימוס) א' סטרשנוב אימץ את המלצותיה המפורטות של הוועד המיוחדת, אשר קבעה כי המבקש נהג בדרך שאינה הולמת מורשה לריפוי שיניים משלושה טעמים: ראשית, עבר במרפאה על אף שידע על הליקויים הקיימים בה ואשר עלולים לסכן את בריאות המטופלים. שנית, המשיך לעבור במרפאה לאחר שהוצא הצו לסגירתה ולמרות שהיה מודע לקיומו של הצו. שלישית, עבר במרפאה על אף שידע כי זו פועלת ללא רישיון הנדרש לפי תקנות רופאי השיניים (מרפאות של תאגידים התשנ"ג-1993 (להלן: התקנות) ובכך פעל בניגוד להוראות תקנה 23(א). הוועדה דחת את טענת המבקש כי מדובר באכיפה ברונית הן בהשוואה לשאר צוות המרפאה, וד בהשוואה ליתר רופאי השיניים השכירים. נקבע על ידי הוועדה כי על אף ש"התנהלו נציגי משרד הבריאות במספר הקשרים איננה חפה מספקות, אין בכך כדי להצריק א העובדה שהנקבל עבר במרפאה ביודעו כי קיימים בה ליקויים, או ביודעו שהוצא צו לסגירתה" (סעיף 5.2 להחלטה).

בית המשפט המחוזי דחה את ערעור המבקש, אשר התמקד בטענת רדיפה אישית נגדו והפלייתו. נקבע כי ההבחנה בין המבקש לבין שאר צוות המרפאה הייתה עניינית, משום שהיה הרופא היחיד שעבר במרפאה בהיקף מלא, והיחיד לגביו הוכ כי ידע על צו הסגירה. באשר לטענתו בדבר הפלייתו בהשוואה לשאר רופאי השיניים השכירים, נקבע כי עוברת היותו שכיר נלקחה בחשבון במסגרת שיקולי הענישה, ובכך

מקרה אין מניעה להרשיעו בעבירת התנהגות שאינה הולמת רופא שיניים בנסיבות אלו. טענת הרדיפה האישית נדחתה אף היא.

3. בבקשת רשות העדעור שלפניי חוזר ומעלה המבקש טענת אכיפה בדרנית כלפיו המונעת מרדיפה אישית, על שני מישוריה. בנוסף טוען המבקש, אשר החליף ייצוג מאז מתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי, טענות חדשות: ראשית, בהעדר אסמכתא מפורשת בחוק, אין זה ראוי להטיל אחריות על רופא שכיר מן המניין בגין ליקויים שהתגלו במרפאה בה עבד. שנית, דברי המבקש בפרוטוקול הוועדה הוצאו מהקשרם ועקב כך הוסקו מסקנות שגויות לגביו.

הטענה בדבר אכיפה בדרנית של המבקש בהשוואה ליתר הרופאות במרפאה – דינה להידחות. שתי הערכאות שדנו בתיק דחו טענה זו לאחר דיון מעמיק תוך עמידה על ההבדלים בין המבקש ליתר צוות המרפאה. היות המבקש הרופא היחיד שעבד בהיקף משרה מלאה, בייחוד כאשר בעלי המרפאה נכחו בה רק יומיים בשבוע. בנוסף, וזה העיקר, העובדה כי רק לגבי המבקש הוכח שידע על צו הסגירה ועל לפחות חלק מהליקויים האמורים. הבדלים אלו הם ענייניים ומצדיקים הגשת קובלנה כנגד המבקש בלבד.

4. באשר לטענה שהועלתה בדבר הוצאתם מהקשר של דברי המבקש – מצאתי כי יש דברים בגו. מקריאת הפרוטוקול עולה במפורש כי המבקש הכחיש שימוש חוזר במזדקים ובמחטים במרפאה, בניגוד לקביעת הערכאות דלמטה לפיהן הורה בכך. כמו כן, הסבריו של המבקש באשר לסיבה בגינה נמצאו במגירות האחסון כלים כירורגיים בשקיות קרועות ללא סטריליזציה הם מהותיים ומבהירים כי מדובר בכלים שאינם בשימוש ומיועדים לזריקה. גם אם אי זריקתם פסולה כשלעצמה, אין זה דומה לתמונה המשתקפת מקביעות דלמטה לפיהן נעשה בהם שימוש.

עם זאת, ועל אף הבעייתיות העולה מדוגמאות אלו, אין די בכך על מנת לקבל את הבקשה, הואיל ואין בה כדי להשפיע על תוצאת הערעור (ראו רע"א 9636/08 המועצה הדתית ראש העין נ' עודד שמדיה ואח' (27.4.2009)). מעיון בפרוטוקול עולה כי המבקש הורה בליקויים אחרים שאינם נופלים בחומרתם. כך לדוגמה, מודה המבקש שנעשה שימוש במכשיר רנטגן אשר הרישיון לשימוש בו, הניתן לאחר ביקורת המתבצעת על ידי משרד הבריאות, פג תוקף (עמ' 44-45 לפרוטוקול). כמו כן, הורה הוא שלא היו די מזדקים לאלחוש, ומשמעות הדבר היא שהם אינם מספיקים לעבור

חיטוי בין המטופלים (עמ' 42 לפרוטוקול). בנוסף, על אף שהאמין המבקש כי יכול להיות שהיו חומרים שתוקפם פג, לא ראג לברוק את תוקפם של כל החומרים בהם השתמש (עמ' 46-47 לפרוטוקול). זאת ועוד, די בכך שהמבקש המשיך לעבור במרפאה על אף שירע על צו הסגירה, על העדרה של ערכת החיאה ועל ההכרח בהסדרת הרישיון - עובדות שאין עליהן עוררין - על מנת לקבוע כי פעל בהתנהגות שאינה הולמת רופא שיניים.

5. טענת האכיפה הבררנית בהשוואה לרופאי שיניים שכירים, היות וקובלנות בגין ליקויים במרפאות הוגשו עד כה כנגד בעליהן ומנהליהן, נדונה אף היא ונדחתה כאמור. בעניין זה הוסיף בא כוחו של המבקש טענה חדשה לפיה בהעדר אסמכתא מפורשת בחוק - אין זה ראוי להטיל אחריות על רופא שכיר בגין ליקויים שהתגלו במרפאה בה עבד. לטענתו, מדובר בשאלה בעלת חשיבות עקרונית וכללית. דין טענות אלו להירחות ממספר טעמים.

ראשית, מבחינה פורמלית, סעיף 45 לפקודה מעניק שיקול דעת רחב ביותר לוועדה, בכפוף לאישור שר הבריאות או מוסמך מטעמו. שיקול דעת זה בא לידי ביטוי הן בבחירת סוג העונש ומשכו, והן בניסוח של עבירות המשמעת כ"סעיפי סל" רחבים, כגון העבירה המשמעתית בה הורשע המבקש: "45(1) נהג בדרך שאינה הולמת מורשה לריפוי שיניים". שנית, מבחינה מהותית, נסיבות המקרה לפיהן המבקש נכח במרפאה על בסיס יומי בתפקידו כרופא שיניים, עת היה מורע לליקויים במרפאה ובחר להתעלם מהסנקציות שהוטלו על המרפאה כגון צו הסגירה מעמידות אותו במרכז הפעילות מבחינה מעשית ומבחינת אחדיותו כרופא למתרחש במרפאה. מכאן שהרשעתו של המבקש בעבירה משמעתית זו מוצרקת ועונה על האינטרס הציבורי, אף אם המדיניות עד כה הייתה להגיש קובלנות במקרים דומים כנגד בעלי ומנהלי המרפאות בלבד.

קשה להפריז בחשיבות מקצוע הרפואה על סוגיו. העוסקים ברפואה בכלל, וברפואת שיניים בכללם, אמונים על בריאות וחיי הציבור. אופי מקצוע הרפואה דורש מיומנות וירע, אך גם ולא פחות מכך - מידות ומוסר. דרישה זו שורשיה עתיקות יומין בתרבות הכללית ובמשפט העברי. שבועת היפוקרטס כוללת את האימרה: "אשמור בכל יכולתי את הכבוד ואת המסורת האצילית של מקצוע הרפואה" (היפוקרטס חי ביוון כ - 400 שנה לפני הספירה). השבועה בנוסחה העברי, אותה מקבלים מרבית רופאי ארצנו עם סיום לימודיהם כוללת משפטים אלו: "על משמרתכם הופקדתם יומם ולילה לעמוד לימין החולה במצוקתו בכל עת ובכל שעה. ושמרתם עד מאוד חיי אדם מרחם אמו, והיה שלומו ראש חדרתכם כל הימים" (פרופ' ליפמן היילפרין, מייסד

המחלקה הנוירולוגית בבית החולים "הרסה". נוסח זה נכתב בשנת 1952 לקראת טקס הסיום של מחזור א' לרפואה באוניברסיטה העברית). כ-1400 שנה לפני כן, אסף בן ברכיהו היה רופא יהודי שחי בסמוך למאה השישית בארץ ישראל. הוא השביע את תלמידיו בשבועת הירועה כ"שבועת אסף הרופא" שכוללת את ההוראות הבאות לרופא ברבר חובותיו כלפי האל וכלפי האדם: "זכרוהו בכל עת ודרשוהו באמת וביושר ובתם-דרך, למען תצליחו בכל מעשיכם [...] ללכת בחוקותיו וביושר לב; ולא לנטות אחרי הבצע [...] ולא תמשול בכם רוח רעה לרום עיניכם ולבכם [...] למען מצוא חן בעיניו להיות נקיים ונאמנים וישרים". גישה זו תואמת את עקרונות המשפט העברי ביחס לרופא, הרואים בעיסוק הרפואי מצווה גרולה הטומנת בחובה אחריות ראשונה במעלה. כרברי הרמב"ם: "למלאכת הרפואה מבוא גרול מאר במעלות, וביריעת ה' [...] לפי שבה [ברפואה] נשער פעולותינו, ויהיו פעולותינו פעולות אנושיות, מביאות אל המעלות והאמיתות (שמונה פרקים לרמב"ם – הפרק החמישי).

במקרה שלפניי ידע המבקש כי על המרפאה הוטל צו סגירה ושהיא פועלת ללא רישיון. המבקש המשיך ביורעין לעבור בה, על אף איסורים מפורשים אלו. אין להשלים עם מקרה בו רופא שיניים ממשיך לעבור במרפאה כאשר הוא יורע שבעליה אינו סר למרות החוק בטענה שהתקנות אינן מיועדות לרופאי השיניים (עמ' 32 לפרוטוקול). יש בכך פגיעה קשה בטוהר המקצוע ובאמון הציבור בו. חשיבות טוהר המידות של העוסקים ברפואה הוכרה על ידי בית משפט זה: "ניקיון כפיו של העוסק ברפואה וטוהר פעולותיה של המערכת הם תנאי הכרחי גם לקיומה של רמה רפואית – מקצועית ראויה המקרינה במישרין על שלום האדם ועל חיי האדם" (ע"א 10979/04 ד"ר ליביו לאור נגד שר הבריאות ואח' (28.2.2005)).

חמור מכך, המבקש ידע על קיומם של ליקויים חמורים במרפאה, המסכנים את בריאות וחיי מטופליו, אך המשיך לעבור בה. בכך מעל המבקש באמון שנתנו בו מטופליו, הואיל ולא עמד בחובתו להקפיד על כך שהטיפול יינתן בתנאים נאותים. אמון הציבור גובע בין היתר מהפיקוח ההדוק ומהכללים הרבים החלים על העוסקים ברפואה. זאת ועוד, ברפואת השיניים קיימת חשיבות מיוחדת לשמידה על נורמות, היות ולרוב מדובר במרפאות שאינן במסגרת מוסדית כגון בתי-חולים. את העובדה כי ככל הידוע לא נגרם נזק למי ממטופליו של המבקש ניתן לזקוף אך לזכות המזל. אין בכך להפחית מעוצמת ההפרה.

הכשל בהתנהגות המבקש הוא איפוא כפול. האחד, הוא "התפשר" עם אמות המידה המקובלות בדבר איכות הציוד הרפואי. בעולם בו הטכנולוגיה והרפואה

צועדות יחריו בקצב מסחרר לטפל בחולה, הערר ההקפדה על איכות הציור עלול לאיין את הידע והניסיון של הרופא. עניין זה מובן לכל. ברם, הרופא הוא שמודע במיוחד להשלכות שימוש בציור שאינו ראוי. מצב כזה עלול לא רק למנוע טיפול יעיל, אלא אף לגרום כשלעצמו נזק חמור למטופל. הכשל השני הוא בהתעלמותו ממערכות הפיקוח של משרד הבריאות. פיקוח זה כולל מתן צו סגירה. ניתן לומר כי הכשל הראשון מופנה בעיקר כלפי החולה, והשני מופנה כלפי רשויות הפיקוח. המשותף לשני הכשלים הללו הוא "עשיית ריץ רפואה עצמי" שכוחו השלילי רב.

6. בהתאם לאמור, העונש של התליית הרישיון לתקופה של חורש אינו חמור. התקופה קצרה היא. יש בה להעניק משקל לכך שהמבקש עבד כרופא שכיר במרפאה, שלא הוגשו קובלנות נוספות כנגדו בגין התנהלותו המקצועית, והשיהוי בהליך המשמעתי אליו הווערה התייחסה בהמלצתה. גם בהתחשב בנתונים אלו העונש שהוטל על המבקש הוא מידתי ואין מקום להתערב בו. לוועדה ניתן שיקול דעת רחב באשר לקביעת אמצעי המשמעת ומשכו. למעשה, הבקשה מופנית בעיקרה כנגד עצם ההחלטה להתלות את רישיונו של המבקש. בראייה רחבה של הדברים, סנקציה משמעית זו שולחת מסר הרתעתי ראוי והולמת את חומרת המעשים שביצע המבקש. אכן, חופש העיסוק של המבקש נפגע כתוצאה מאמצעי משמעתי זה. אולם זכות זו איננה אבסולוטית. מעשי המבקש פגעו באינטרס הציבורי שבשמירה על רמתו ועל כבודו של מקצוע הרפואה ועל אמון הציבור ברופאים. על עונשו של המבקש לשקף זאת.

7. הבקשה נדחת. בהעדר תגובה אין צו להוצאות.

ניתנה היום, ט' באדר ב' התשע"ד (11.3.2014).

ש ו פ ט